

МОТИВ КАЛИЈУГЕ У СРБСКОМ НАРОДНОМ ПРЕДАЊУ

1. Сврха овога огледа ограничене је природе, премда су њене импликације врло широке. Наиме, овде нам је циљ да укажемо да је једно *конкретно* србско предање или проистекло из културе из које је проистекло и хиндуско предање, или је далека меморија ведског мита из којег је проистекло хиндуско предање; прихватање једне од ове две могућности, међутим, води у већој или мањој мери и прихватању даљих консеквенци тог чина. У неком другом огледу, можемо се бавити и неким другим конкретним стварима у вези са индо-аријском тезом о пореклу Срба, али овде ћемо се сконцентрисати на мотив *калијуге* који налазимо у србској традицији, и који (имплицитно и/или експлицитно) упућује на боравак у долинама реке Инда: мотив чијим се присуством у нашем колективном памћењу, колико је нама познато, до сада нико није бавио.

2. Према хиндуистичкој религији, трајање света се дели на четири одвојена космичка раздобља, која се називају *југе*: четири југе чине круг од најсретнијег до најпоқваренијег раздобља; хиљаду југа је један Брахманов дан, или *калпа*. Према том древном учењу, прва југа (*критајуга*) је најсавршенија, а свака следећа представља корупцију у односу на претходну. Оне се за критајугом смењују овим редом: *третајуга*, *двапарајуга* и напоследку *калијуга*. Те четири југе су добиле имена по присутности праведности у њима: када су присутна сва четири дела праведности, она је потпуна; када преостану три дела праведност је мања, када остану два још је мања, и када остане само један део праведности наступа најгоре време¹. То време се завршава природним катастрофама након чега долази потпуна поплава и потпуно уништење света, након чега Брахман утоњава у сан из кога после извесног времена излази и после чега долази до новог стварања света.

Опис и крај тог најгорег времена, калијуге, који ћемо ми користити је онај из гласовитог древноиндијског епа *Махабхарате*, из *Ванапарване*, то јест, *Књиге о шуми*. Са друге стране, србско народно предање садржај и начин окончања овог раздобља описује у народној песми *Свеци благо дијеле*, коју је у збирци *Српских народних пјесама* „издао Вук Стеф. Караџић, у Бечу, у

¹ *Махабхарата*, превод г. Слободана Влаисављевића и г. Горана Андријашевића, ЛогосАрт, Београд 2007, стр. 6

штампарији јерменскога манастира 1845. године“ и која се у редоследу у тој збирци налази на првом месту. Овде ћемо дати упоредни приказ ова два споменика, а приступићемо и делимичној анализи нашег, гледано из ведске перспективе.

У забележеној форми песме *Свеци благо дијеле*, као и уопште у народном веровању, имена древних богова замењена су именима хришћанских светаца, сходно улози коју су преузели у народном схватању од богова напуштене религије. За почетак, навешћемо пример Светог Илије који је преузео улогу словенског бога Перуна, громовника и муњобије; можда није случајно што постоји вокална сличност између Илије и имена индо-аријског бога грома – Индре.

У овој нашој песми, Блажена Марија „рони сузе низ бијело лице“², па је „пита Громовник Илија (...) каква јој је голема невоља“³. Њен одговор ћемо, део по део, упоређивати са паралелним деловима одговора свеца Маркандеје, који у трећој књизи *Махабхарате* одговара на питање краља Јудхиштхире о природи калијуге, затим ћемо се бавити разрешењем те друштвене кризе и у једном и у другом предању, а на крају ћемо се сконцентрисати на коначну и општу слику.

3. Блажена Марија одговара Громовнику да долази из „земље Инђије / из Инђије из земље проклете“⁴. Већ сам почетак њеног одговора у коме она детерминише земљу из које долази као *проклету*, објашњава суштину калијуге као периода, а то ће постати јасно током и на крају овог огледа.

Она затим каже, да у је „у Инђији тешко безакоње“⁵. Безакоње које спомиње Блажена Марија могло би да има неколико слојева. Овде, пре свега, треба узети у обзир устројство древног индо-аријског друштва, из кога се изродило и хиндуистичко. Оно је, наиме, било подељено на четири *варне* (дословно: „боја“), које се под утицајем португалских колонизатора у западном свету најчешће називају *касте* (најједноставније преведено са нашом речју *сталез*), које у ведском добу нису биле наследне већ друштвене класе настале на принципима квалитативне кристализације. На врху се налазила варна свештеника - *брахмана*, који су представљали везу са боговима, бавили се мудрошћу и контемплацијом, испосништвом, достизањем духовних висина, вршили обреде и једини познавали *Веде* (химне упућене боговима), и пошто су били боговима најсличнији били су и најпоштованија варна пред којом су се сви, укључујући

2 *Свеци благо дијеле*, ред 11.

3 *Свеци благо дијеле*, ред 12, 14.

4 *Свеци благо дијеле*, ред 19-20.

5 *Свеци благо дијеле*, ред 21.

и краљеве, спуштали на земљу и прали им ноге а то сматрали посебно чашћу⁶; затим је долазила ратничка варна - *кшатрије* (дословно на ведском/санскрту језику: „властелини“), која је била владајућа управна варна и из које су долазили краљеви, племство и војници; варна *ваишја* је била следећа: то је био сталеж сељака, занатлија, радника и трговаца; на крају, варна *шудри* је био сталеж слуга, најнижи сталеж пред којим се *Веде* нису смеле ни изговарати. Првобитно су искључиво Аријевци - као дистинктивна етничка групација - улазили у прве три варне, док је варна *шудри* била резервисана за покорене Дравиде, који такође тамном бојом своје коже беху дистинктивна етничка групација; како је слабила власт Аријеваца и како је долазило до мешања са покореним црнопутим народима, тако је и смисао те двојне поделе изгубљен. У време када је стварана *Махабхарата*, потпуно бела пут је била ванредна појава, те се тако главно братство у овом епу назива братство Пандава (синови краља Пандуа), што значи „бледолики“ (могло би се рећи да је то феномен паралелан присуству имена Угљеша у нашој традицији).

Постојао је још један сталеж који је био толико низак да се није ни налазио у сталешком систему. Његови припадници називани су „недодирљиви“ јер нису смели бити чак ни путем сенке додирнути; у њих су, између осталих, улазили и људи рођени из „најнеприродније сталешке везе“, из везе између шудре и брахманке, и њихови потомци⁷. Овде сада видимо врло важну ствар: рушење сталешког уређења полним мешањем између касти је тако *тешко безакоње* да се они који произађу из тог рушења налазе *изван закона*. (Чињеница да се под тежим обликом овог кршења, као и силовања уопште, схвата полни однос *нижег* мушкарца са *вишом* женом, има свој одјек и у *Душановом Законику*⁸, који се пре треба схватити као кодификација србског обичајног права него као копирање и прилагођавање ромејског законодавства, коме, шта више, умногоме озбиљно противречи). Управо безакоње, овако схваћено, имамо у излагању свеца Маркандеје у *Махабхарати*. Он, наиме, каже: „(...) при крају задњег споменутог раздобља (калијуге, прим. аут.), када не преостаје много да се заврши круг, брахмани се баве пословима шудра, а шудре згрђу благо. Кшатрије

6 Током обреда рађасује којим се краљ Јудхистхира, као најстарији Пандуов син, крунисао за Цара, Крсна (по хиндуистичком веровању осма и уједно најсавршенија инкарнација бога Вишнуа и према томе бог сам по себи), који је за живота на земљи и сам такође био Краљ своје земље (дакле, припадник сталежа кшатрија) али који се потчињава краљу Јудхистхири, „жели да стекне изузетне заслуге и зато се прихвата да пере ноге брахманима“; *Махабхарата*, превод г. Слободана Влаисављевића и г. Горана Андријашевића, ЛогосАрт, Београд 2007, стр. 101

7 *Махабхарата*, превод г. Слободана Влаисављевића и г. Горана Андријашевића, ЛогосАрт, Београд 2007, стр. 124

8 Н. Радојчић, *Законик цара Стефана Душана 1349. и 1354*, Београд, 1960; члан 53. О насиљу: „Ако који властелин узме властелинку силом, да му се обе руке отсеку и нос сареже; аколи себар узме силом властелинку, да се обеси, аколи своју другу узме силом, да му се обе руке отсеку и нос сареже.“

се баве духовним подвизима, а брахмани занемарују Веде и жртве, своје палице и јеленске коже, а апетит им постаје неизбирљив (брахман би требало да буде аскета, док је ово наведено карактеристика шудре; прим. аут.) (...) синови брахмана заборављају на молитве и размишљања, а тиме се почињу бавити шудре (...) Шудре ословљавају брахмане са: 'хеј, ти!', а брахмани шудре: 'поштовани господине' (...) Сви ће припадати једном једином сталежу (...) Неочешљани брахмани, под образином испосника, згрћу гомиле блага трговином (...) Жене се предају распусном животу и лошим навикама па остављају и најбоље мужеве упуштајући се у односе са слугама, па чак и са животињама"⁹.

Не може се, ипак, са сигурношћу тврдити да је „безакоње“ о коме говори Блажена Марија рушење сталешког уређења, пре свега зато, што се у *Свечи благо дијеле* нигде не спомињу ни сталежи ни сталешко уређење. Међутим, узевши у обзир чињеницу да се опис односи на „земљу Инђију“ у којој је систем варни био темељ друштва барем од времена инвазије Прото-Индо-Аријских племена у долину Инда (вероватно око 1500. г. пре Христа), може се извести претпоставка да се „безакоње“ вероватно односи и на то, или да је евентуално било део песме у њеном првобитном облику који се током времена изгубио. Не сме се ни у једном тренутку сметати са ума, да је песма записана након неколико столећа отоманске окупације током које су Срби били принудно у трећем и четвртном сталежу (не рачунајући распрострањену хајдучију чији су припадници рушили такву поставку), и где су се чак и обор-кнезови бавили трговином, уобичајено од стране веродостојне аристократије третираном као недостојне племства; та уравниловка унутар једне крви као носиоца једне вере и то због те крви и због те вере, није могла да не остави психолошке последице, те она може бити узроком брисања меморије о сталежима у *Свечи благо дијеле*, али и уопште.

Шта конкретније под безакоњем мисли, Блажена Марија излаже у наставку свог одговора. Она даље каже, да „не поштује млађи старијега, / не слушају ђеца родитеља; / родитељи пород погазили“¹⁰. Ово се, такође, експлицитно спомиње у опису калијуге који ми користимо. Светац Маркандеја каже: „Синови ће дизати руку на очеве, а очеви на синове, и тога се неће стидети (...) Старци ће обмањивати неразумност младости, а младост ће подваљивати подетињилој старости (...) Ученици ће презирати поуке својих учитеља, чак ће их и вређати (...) Осиромашене учитеље људи ће ниподаштавати“¹¹.

⁹ *Махабхарата*, превод г. Слободана Влаисављевића и г. Горана Андријашевића, ЛогосАрт, Београд 2007, стр. 152, 153, 157.

¹⁰ *Свечи благо дијеле*, ред 22-24.

¹¹ *Махабхарата*, превод г. Слободана Влаисављевића и г. Горана Андријашевића, ЛогосАрт, Београд 2007, стр. 156, 157.

4. Блажена Марија даље казује, да „кум свог кума на судове ћера / и доведе лажљиве свједоке / и без вјере и без чисте душе / и оглоби кума вјенчаног / вјенчаног или крштеног / а брат брата на мејдан зазива / ђевер снаси о срамоти ради / а брат сестру сестром не дозива“¹². Светац Маркандеја каже: „Истина нестаје (...) Када дође крај (кали)југе, лева рука ће варати десну, а десна леву. Лажни мудраци ће прекрајати истину (...) Пре краја југе људи ће престати да верују један другоме, а свет ће бити препун грамзивости и лудости (...) У страху од дажбина, породични људи постају варалице (...) Народ ће на себе стављати знамења вере, али неће веровати. Љубомора и пакост испуниће свет и нико, у тим временима, неће бити дарезљив ни према коме (...) људи ће постати окрутни и зло ће говорити један о другоме (...) Пљачкаће имовину беспомоћних, и оних који немају пријатеља, па чак и удовица (...) На земљи се тешко може наћи врлина (...) они, који љубе врлину, не могу успети док грешници живе у благостању (...) Многи се у тим временима усуде да пљачкају благо које им је дато на поверење, и кажу: Ништа ми није поверено! (...) Људи ће постати један другом злотвори и посезаће за туђим животом, а народ ће постати безбожан и крадљив (...)“¹³.

5. Поред ових појединачних поклапања у којима је наше предање сажето пренело хиндуистичко детаљисање, и општа слика која из тог поклапања израња пред наше очи – иста је. У свету током раздобља калијуге влада хаос и недостатак сваког реда: срушеност традиционалних породичних и друштвених односа и норми, срушеност ауторитета старијих, владавина лажи, безверје и бесчашће те свеprisутни неморал, које је описано и у *Махабхарати* и у нашој песми *Свеци благо дијеле*, пројектује се у древноиндијском епу на општедруштвену и државну раван која се у нашој песми спомиње тек врло апстрактно, у споменутом „безакоњу“, из чега тек можемо да закључимо да се ради о догађајима који су пројектовани на све органске институције изнад породице.

6. Даљи ток наше песме, разрешење овог описаног хаоса, у неколико се поклапа са описом краја калијуге који налазимо у *Махабхарати*, премда се и разликује. Ако под силином ових и идентичности које ћемо сада изложити, прихватимо да ова песма - записана негде у земљи Срба у 19. столењу - заправо има свој хронолошки почетак у неком тренутку другог миленијума пре Христа а свој територијални у Индији, разлози за ове разлике могу се наћи у времену које је протекло и другим евентуалним културним утицајима, затим у покрштавању наше старије традиције и неуклопљивости циклике концепта југа у

¹² *Свеци благо дијеле*, ред 27-34.

¹³ *Махабхарата*, превод г. Слободана Влаисављевића и г. Горана Андријашевића, ЛогосАрт, Београд 2007, стр. 153, 156, 157

Хришћанство, али и у различитости самог ведског и хиндуистичког веровања које је из ведског произашло.

Наша песма се наставља молитвом светаца, који од Бога траже да им „даде кључе од небеса / да затворе **седмера небеса** / да ударе печат на облаке / да не падне дажда из облака / плаха дажда, нити роса тиха / нити ноћу сјајна мјесечина / да не падне за три године / да не роди вино ни шеница / ни за цркву часна летурђија“¹⁴. Бог им услишује молитве, а последице су по људски рок катастрофалне: „Црна земља испуца од суше / у њу живи пропадоше људи / а Бог пусти тешку болезању / болезању страшну срдобољу / те помори и старо и младо / и растави и мило и драго“¹⁵.

Светац Маркандеја овако описује крај калијуге: „А тада се појави на небу **седам сјајних сунаца** и попију све Земљине воде, реке и мора. Све што је од дрвета и траве, па и оно што је влажно, осуши се, сагори и претвори се у пепео“. Нешто раније, још током трајања калијуге, налазимо појаву болести и глади: „Људи постају кратковечни, нејаки и плашљиви, слабих моћи и крљавих тела (...) због слабе животне силе, на хиљаде људи почињу да умиру од глади (...) људи ће трагати за земљама у којима су главна храна пшеница и јечам“¹⁶.

Наставак овог излагања више није у складу са нашим предањем: у *Махабхарати* стане се ширити огањ, а ветар га гони преко земље коју је **седам сунаца** већ спржило у пепео, ватра захвата подземни свет и гута целу васељену, настају облаци у којима севају муње, из којих се потом изливају све воде које потопе свет и не остаје ништа осим воде¹⁷, док се код нас, у преживелом облику овог предања јасно види хришћанско-морална поука из катастрофе: „Цио остало, то се покајало / Господина Бога вјеровало / и осташе Божји благосови / да не падне леда ни снијега / до један пут у години дана / како онда, тако и данаске / Боже мили, на свем тебе вала! / што је било, више да не буде!“¹⁸.

Упадљиво је поклапање почетка катастрофе: у нашој народној песми, свеци „затварају седмера небеса“, док се у *Махабхарати* појављује „седам сјајних сунаца“. Питање је, да ли овде можемо да ставимо знак једнакости између *небеса* и *сунца*? По нашем мишљењу, то нам делује не само као *логички* неизбежно, јер све друго изгледа неразумљиво (на пример, како разумети

14 *Свеци благо дијеле*, ред 41-49.

15 *Свеци благо дијеле*, ред 73-78.

16 *Махабхарата*, превод г. Слободана Влаисављевића и г. Горана Андријашевића, ЛогосАрт, Београд 2007, стр. 152, 153, 157.

17 *Махабхарата*, превод г. Слободана Влаисављевића и г. Горана Андријашевића, ЛогосАрт, Београд 2007, стр. 153, 154.

18 *Свеци благо дијеле*, ред 79-86.

раздвајање *небеса* на седам различитих када небеса делују као непрекинута целина; тај проблем не постоји код појма *сунца* који је визуелно ограничена појава), него и *лингвистички* неизбежно: на ведском језику (за који је претпоставка да су говорили они *срби* од којих су настали Срби) небески свод и сунце називани су истом речју (премда су ове појаве називане и разним другим имена): *свар* (касније, врховни бог у Словена био је Сварог, односно, „господар свара или небеског свода“, док је његов син, Сварожић, вероватно био бог огња, односно кућне ватре). Поред тога (а услов и услед тога), *сунце* се креће по *небеском своду*, па је некада тешко разлучити ове две појаве.

Изнимна јесте и чињеница да су ова два догађаја потпуно идентичног садржаја: „затварање седмера небеса“ и појава „седам сјајних сунаца“ значе непостојање облака који носе кишу и настанак паклене врућине из које настаје катастрофа, идентично описана и у једном и у другом споменику, иако са различитим исходом.

7. У песми *Свечи благо дијеле*, премда нема учења о четири југе нити експлицитног спомињања било каквих циклуса и космичких раздобља, ипак је уочљиво смењивање различитих доба. Из суза Блажене Марије може се закључити да стање људског рода које је она видела није нормално и да је са стањем суштински различитим од тог који у песми описује - од раније упозната, те да је нормално стање које се обнавља после Божије интервенције – првобитно стање. Иако у нашој народној песми немамо никакву назнаку да ће до корупције поново доћи (што је садржано у хиндуском учењу о југама) те да постоји цикличност, ипак су **два суштински различита раздобља** видљива (улазећи у сферу спекулације, могло би се рећи да постоји још једно раздобље у коме се налазе разлози за ову корупцију, али то би био домен нагађања). Поред тога, (условно речено) идентичност описа калијуге и нашег описа исквареног друштва у „Инђији“, чињеница да се опис калијуге у древноиндијском епу треба схватити као општесветско али ипак *локално* догађање у „Инђији“, и то да се у нашој песми управо „земља Инђија“ спомиње, као и делимична идентичност разрешења тог проблема и у једној и у другој традицији, узевши све скупа, упућују и на исте културне и на исте територијалне изворе, а то је и био наш првобитни циљ: да покажемо да је концепт *југа* (па тако и калијуге) и наше предање опевано у народној песми, проистекло из истог извора, из истог етноса, из исте културе, из исте религије: из учења древних Аријеваца. Доказивати да је веровање древних Аријеваца било идентично хиндуистичком веровању, те да је и наша песма у свом првобитном облику окончавала потпуним потопом а не појакањем преосталих људи, било би јалово, јер за то нема никаквих доказа. Шта више, чини се да нема ни доказа да су Аријевци веровали

у концепт југа, развијен на начин на који је то развијено даље у хиндуизму. Са те стране, једноставност приказа ових догађаја у нашој песми упућују на помисао да је и ведски узор био такав, то јест – једноставан и некомплексан, а да је у Индији тек са хиндуизмом дошло до сложене поставке и изградње концепта *југа*: то би могло значити да је наше предање у ствари древни мит ведских Аријеваца. Одговор на питање која је од ове две могућности тачна, превазилази оквир и задатке овог огледа.

8. Ипак, постоји простор за упућивање приговора да наше предање можда има корена у хиндуистичком веровању: по нашем мишљењу, ипак, то се може потпуно искључити, јер је хиндуизам настао исувише касно, када Срби сасвим сигурно више нису били на тој територији. Оно што потврђује нашу тезу је и онај цитат из *Рг Веде*¹⁹ из кога је јасно да су *срби*, иако и сами Аријевци, третирани као непријатељи Индо-Аријеваца, па према томе никакво присуство Срба у времену настанка аутентично хиндуистичких веровања на том тлу не би било могуће, посебно што ми мислимо да *срби* на почетку и нису били племе него подсталеж у оквиру сталежа *кшатрија* (на ово нас наводи подршка бројних језика евроаријских племена и народа у којима србско име има управо улогу повезану са *ратништвом*, али и сам србски дух и историја). Још један аргумент би могао бити биолошки: већ смо напоменули да је бела пут била изузетак у времену када је стварана *Махабхарата* и присуство читаве једне аријевске етничке групе која одступа од тога а генетски се непокорно држи старих закона, морала би бити изнимно забележена, посебно ако се зна да је постојала извесна реталијација хиндуских према ведским боговима и традицији (примера ради, према једном хинду-миту, Шива заточава Индру у пећини²⁰): то није случај, и то је још једна ствар која нас наводи на закључак да су Срби из Индије морали отићи пре трансформације ведске у хиндуску еру: из тога, опет понављамо, мислимо да се мора извући неизбежан закључак, да хиндуско и наше предање проистичу из једног вишег извора, ведског, а не једно из другог, само што је ово прво предање извршило надградњу веровања, док је србска верзија остала верна ратничко-аскетској једноставности извора.

Међутим, чак и ако се установи да су Срби остали у долини Инда знатно дуже но што ми мислимо, те да је србско предање произашло из хиндуског, насупрот свих доказа који упућују на супротан закључак, то не мења чињеницу да је долина Инда тло са кога је србски род истекао.

9. Важно је напоменути да је искључена могућност прилагођавања

19 *Рг Веда*, 8. књига, 32. химна, 2. стих.

20 *Махабхарата*, превод г. Слободана Влаисављевића и г. Горана Андријашевића, ЛогосАрт, Београд 2007, стр. 70.

старозаветног Потопа у *Свечи благо дијеле*. Радња и карактеристике ликова ове наше песме, наиме, јасно упућује на пред-хришћанску традицију, и то је сасвим довољно да побије „старозаветни“ приговор; ако томе додамо и факт да се у нашој песми Потоп уопште не спомиње док се у исто време спомиње чак и у хиндуистичкој верзији краја калијуге (поред тога што непосредно негира библијску изворност *Свечи благо дијеле*, ова чињеница посредно упућује на помисао да ни у традицији ведских Аријеваца никаквог потопа у овом веровању није било, те да је то старији хиндуски додатак, можда и услед контакта са неком месопотамијском културом где је та идеја била жива; не треба сметати са ума да су древни Иранци, као крвни и духовни сродници Индо-Аријеваца од којих су се одвојили у току силаска на Иранску висораван из правца средње Азије, владали дуго и тим пределима: Асирци, Персијанци и Међани читав су први миленијум пре Христа, када се управо рушила ведска и градила хиндуска култура, владали подручјима на којима је идеја Потопа имала широку распрострањеност), добијамо још снажнију аргументацију против овог приговора. Поред тога, непојављивањем главног лика старозаветног Потопа, Ноје, или било ког човека, непојављивањем животиња које треба спасти те непостојањем било какве назнаке *ковчега*, побијање овог приговора добија још више на јачини, премда могућност да и старозаветно и ведско предање извиру из неког трећег, општељудског - није искључена.

10. На овом месту треба споменути још једну веома важну појаву у нашој песми која даје додатни аргумент за тезу о ведском пореклу *Свечи благо дијеле* и тиме још више јача повезаност нашег и хиндуског предања које овде износимо; наиме, ради се о спомињању седам трансцендентних бића, којима би вероватно требало да буду паралелна по једна *небеса*. Свечи који се спомињу су Свети Петар, Свети Никола, Свети Јован, Свети Илија, Свети Пантелија и Блажена Марија, и изнад њих сам Бог. Оно што ових седам надземаљских бића повезује са древном ведском религијом (то јест, религијом древних Индо-Аријеваца пре трансформисања у хиндуску) јесте класа богова Адитја, по тадашњем веровању, синова богиње Адити. У ову класу богова спадају Варуна, Митра, Ариаман, Бхага, Дакша и Анша, који са мајком им Адити бројчано формирају управо број **седам**. Оно што ову класу богова најдиректније повезује са *Свечи благо дијеле*, је чињеница да су Адитји генерално били чувари васељенског закона, повезивани са моралним вредностима²¹, па према томе и једини логични разрешиоци „тешког безакоња у Инђији“.

Покушаћемо да предочимо паралеле и поклапања између Адитја и надземаљских

²¹ *Рг Веда*, превод са руског језика Љиљана Јањатовић, Пешић и синови, Београд 2007, стр. 651

бића наше песме. Првобитно, Варуна је сматран божанством небеског свода (па зато и једини који би могао да преда „кључе седмера небеса“) и чуваром космичког закона, али и богом који је повезиван са космичким водама, рекама и океанима²², богом који столује у небеским водама²³, па зато у нашој песми он може имати меморију оличену у Светом Николи који у њој узима „воде и бродове“²⁴; Варуна је такође и бог који кажњава грешнике, и био је главни бог у класи Адитја²⁵. Следећи ту логику, Варуна би пре свега требало да буде паралелан Богу у нашој песми; међутим, како се чини да је овде Свети Никола Варуну заменио, и како име Бог заправо потиче од имена другог Адитје, Бхаге (дословно: „господар, добро, судбина“), а схватајући да је његово име у Срба постало синоним за божанство (код ведских Аријеваца име за божанство је било „дева“), и који са своје стране - а исто као и Анша - представља дародавца обилног богатства²⁶, које се *дели* у *Свеци благо дијеле*, чини се да је у србском предању Бхага преузео челништво над Адитјима од Варуне, те да је то разлог што је његово име постало термин за бога као таквог (или је можда он преузео челништво због имена).

Свети Јован би могао бити одјек Ариамана (дословно: „близак пријатељ“, „пријатељ на свадби“), који је био заштитник свадбе²⁷; у *Свеци благо дијеле*, Свети Јован узима „кумство и братимство / и крстове од часнога дрвета“²⁸. Свети Петар, који „узе винце и шеницу, / и кључеве од небеског царства“²⁹, могао би бити Дакша (дословно: „вешт“), који је истовремено и отац и син Адити, и отац богова³⁰, док би Свети Пантелија, који узима „велике врућине“³¹, могао бити Митра (дословно: „пријатељ“, „договор“) који је био оличење принципа племенитости³², али касније, у иранском зороастријанизму, и бог персонификован у самом сунцу услед улоге извора космичке светлости коју је имао; с обзиром да су Срби, ако су своје путовање почели у Индији, на путу за источну Европу морали прећи преко Ирана насељеним западном граном

22 *Рг Веда*, превод са руског језика Љиљана Јањатовић, Пешић и синови, Београд 2007, стр. 652

23 *Махабхарата*, превод г. Слободана Влаисављевића и г. Горана Андријашевића, ЛогосАрт, Београд 2007, стр. 81.

24 *Свеци благо дијеле*, ред 59.

25 *Рг Веда*, превод са руског језика Љиљана Јањатовић, Пешић и синови, Београд 2007, стр. 652

26 *Рг Веда*, превод са руског језика Љиљана Јањатовић, Пешић и синови, Београд 2007, стр. 651-2

27 *Рг Веда*, превод са руског језика Љиљана Јањатовић, Пешић и синови, Београд 2007, стр. 651.

28 *Свеци благо дијеле*, ред 57-58.

29 *Свеци благо дијеле*, ред 53-54.

30 *Рг Веда*, превод са руског језика Љиљана Јањатовић, Пешић и синови, Београд 2007, стр. 653.

31 *Свеци благо дијеле*, ред 56.

32 *Рг Веда*, превод са руског језика Љиљана Јањатовић, Пешић и синови, Београд 2007, стр. 654.

Прото-Аријеваца, ово не треба тек тако одбацити. Блажена Марија, по хришћанском веровању Мајка Божија, очигледно је у првобитном облику песме била богиња Адити, то јест, *мајка богова* ове класе³³.

Конфузију уноси присуство Громовника у нашој песми који није у класи Адитја, а које је објашњиво прилагодљивошћу традиције и огромном важношћу Громовника за све евроаријске религије (Индра је главни и најспомињанији бог у *Рг Веди*; у римском, грчком и словенском пантеону, Громовник је такође главни бог), али и чињенице да су Бхага и Анша блиска божанства која заједно делују услед тога што имају сличну или идентичну функцију, па је могуће да су у том својству и у времену настанка наше песме у њој због тога заузели једно место, или, пре ће бити, да је Бхага временом просто избрисао Аншу. Ако је тако било, онда се морало створити једно празно место које је заузео громовник Индра, као убедљиво најпоштованији бог у ведских Аријеваца.

Не би требало, ипак, на недостатак реда у овој тези о паралелности између седам трансцендентних бића из наше песме и класе ведских богова Адитја, гледати као на велики недостатак те тезе. Древне религије нису познавале систематичност која краси „живе“ религије, попут Хришћанства, и многи богови су имали преклапања у функцијама са другим боговима: другим речима, изграђена не-самопротивречна теологија није била позната пре Хришћанства. Поред тога, треба узети у обзир и то, да је овај мит вероватно прошао кроз најмање три верске средине пре Хришћанства (ведску, иранску и словенску) које су морале остварити утицај на њега, као и да је једноставно морао доживети утицај и самога Хришћанства. Ипак, све узевши скупа, било би заиста невероватно да су сва ова поклапања случајна.

11. Постоји још једна битна ствар која се мора споменути на крају, а може послужити као идеја за бављење наших научника. Наиме, прво спомињање србског имена (премда, вероватно не и имена самог народа, већ вероватно *онога* из чега је србски народ настао) налази се у најстаријем светском књижевном споменику, збирци индо-аријских верских химни *Рг Веди*. У осмој књизи ове збирке, у 32. химни посвећеној громовнику Индри, у другом стиху, каже се: „О снажни боже, ти закла Анарсани, *Србинду*, Пипру и непријатеља, Ахисуву, и пусти поплаву“. Ово је мит који се стално понавља у *Рг Веди*: Индра убија аждаху Вритру (дословно: „препрека, преграда“) који је легавши на планину својим телом зауставио речне токове; Индра је тако пустио да слободно теку реке којима је пробио корито³⁴. Није толико важно што се овде Вритра не

33 *Рг Веда*, превод са руског језика Љиљана Јањатовић, Пешић и синови, Београд 2007, стр. 651.

34 *Рг Веда*, превод са руског језика Љиљана Јањатовић, Пешић и синови, Београд 2007,

спомиње именов да би ово могли да прихватимо као варијацију и још једно у низу понављања овог мита. Међутим, спомињање србског имена у једном индо-аријском споменику неминовно се мора гледати кроз призму спомињања „Инђије“ у србском народном предању, посебно ако се узме у обзир и чињеница да је облик у коме се србско име спомиње у *Рг Веди* уједно и облик који до дана данашњег преживљава у србском језику: наиме, *србенда* је термин којим се и данас код Срба именују велике патриоте, или, да се изразимо мало сликовитије, они који су достојни и поносни носиоци крви својих србских предака и који делују са тим у складу.